

Марченко Олеся Денисівна
викладач кафедри загальноправових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАБОРОНА КУРІННЯ ТЮТЮНОВИХ ВИРОБІВ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

На сьогоднішній день заклади ресторанного господарства мають великий попит серед громадян. Вони забезпечують одну з головних біологічних потреб кожної людини – потребу у здоровому харчуванні. Важливим є здійснення ними діяльності в межах чинного законодавства, не завдаючи шкоди життю та здоров'ю відвідувачів, навколишньому середовищу. Однією із причин такої шкоди може стати порушення законодавства у сфері заборони куріння тютюнових виробів.

Сьогодні цілі мережі закладів ресторанного господарства дедалі швидше поширюються по всьому світу та мають неабиякий попит. Україна має достатню правову базу для регулювання сфери ресторанного господарства, проте вона не є досконалою і містить в собі колізії. Однією із проблем, яка міститься у законодавстві, є можливість неоднозначного тлумачення норм, які визначають перелік заборонених для куріння місць. Також суперечності викликає здійснення перевірок закладів ресторанного господарства контролюючими органами.

Метою роботи є дослідження правового регулювання у сфері заборони куріння тютюнових виробів у приміщеннях та на території закладів ресторанного господарства, а також відповідальності закладів за порушення вказаного законодавства.

У 2006 році Україна ратифікувала Рамкову конвенцію Всесвітньої організації охорони здоров'я із боротьби проти тютюну від 21.05.2003 року. Вказана Конвенція підкреслює, що науковцями підтверджено шкідливий вплив тютюнового диму на здоров'я особи, який може призвести до хвороби, інвалідності і, навіть, смерті. Задля уникнення таких наслідків держави, які підтримали Конвенцію, прийняли на себе обов'язок сприяти прийняттю та реалізації законодавчих, виконавчих, адміністративних та інших заходів для захисту населення від небезпечного впливу тютюнового диму [1, ст. 8].

У Законі України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» вказано, що до заходів обмеження шкідливого впливу тютюну на організм населення відносяться створення економічних і правових умов, що сприяють зниженню рівня споживання тютюнових виробів, охорона права громадян, які не вживають тютюнові вироби, на проживання у середовищі, не забрудненому тютюновим димом [2, ст. 15¹].

На реалізацію вищевикладених заходів у 2005 році було прийнято Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення». Даний Закон встановлює заборону куріння тютюнових виробів, у тому числі електронних сигарет та кальянів, у конкретних громадських місцях, до яких належать і приміщення закладів ресторанного господарства. У певній категорії громадських місць (приміщення підприємств, установ та організацій всіх форм власності, приміщення готелів, гуртожитків, аеропорти та вокзали) куріння можливе у спеціально відведених для цього місцях. Згідно з цим Законом площа такого спеціального місця повинна становити не більше 10 відсотків від площі всього приміщення [3, ст. 13].

Певні суперечності виникають при порівнянні норм Закону України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення» та Правил роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства. Якщо Законом прямо вказано на заборону куріння в приміщеннях закладів ресторанного господарства і такі приміщення не включені до переліку громадських місць, де куріння дозволено у спеціально відведених для цього місцях, то Правила встановлюють інший порядок. Так вказується, що для осіб, які не вживають тютюнові вироби, повинно бути відведено не менше половини площі закладу ресторанного господарства. На територію, призначену для громадян, які не курять, не повинен поширюватися тютюновий дим, там не повинно бути попільничок. Відповідно до п. 3.10. Правил: «У разі відведення суб'єктом господарської діяльності спеціальних місць для куріння ці місця мають бути обладнані витяжною вентиляцією або іншими засобами для видалення тютюнового диму, а також розміщена в куточку споживача наочна інформація про розташування таких місць та про шкоду, яку завдає здоров'ю людини куріння

тютюнових виробів» [4, п. 3.10]. Отже, Правила дозволяють відведення спеціальних місць для куріння в закладах ресторанного господарства і в нормативно-правових актах наявна колізія.

Потрібно окремо відзначити, що Закон встановлює заборону куріння саме в приміщеннях ресторанів, кафе та інших закладів. Тому важливим є розуміння терміну «приміщення». У Національному стандарті № 2 «Оцінка нерухомого майна» приміщення визначається як «частина внутрішнього об'єму будівлі, обмежена будівельними елементами, з можливістю входу і виходу» [5, п. 2]. Тобто, до приміщення закладу ресторанного господарства не включається територія навколо нього (вулиця).

Сьогодні досить популярним є використання відкритих майданчиків для харчування поряд із самим закладом ресторанного господарства. Цей вид додаткових послуг передбачено у ДСТУ 4281:2004 (Заклади ресторанного господарства. Класифікація) для таких типів закладів ресторанного господарства, як ресторан, бар, кафе, закусочна, буфет [6].

Із викладеного вище можна зробити висновок, що куріння тютюнових виробів заборонено саме всередині закладів ресторанного господарства, а на відкритих майданчиках – ні. Відповідно до Правил обов'язковою вимогою до таких місць є їх оснащення витяжною вентиляцією для попередження забруднення повітря та шкідливого впливу на здоров'я пересічних громадян. Але, важко уявити наскільки ефективною може бути дія витяжної вентиляції на вулиці, адже на відкритому майданчику тютюновий дим може поширюватися не тільки біля особи, яка курить, а й, залежно від напрямку та сили вітру, на певну відстань від неї. Витяжна вентиляція не в змозі впоратися з тютюновим димом, якщо його напрямком буде некерованим. Також майже неможливим вбачається установка вентиляції на території відкритих майданчиків для харчування. Більшість вказаних майданчиків складаються із малих архітектурних форм – вуличних меблів (столів, лавок тощо), навісів, альтанок, огорож. Навіс, який може захистити від дощу, не призначені для оснащення більш важкими конструкціями, до яких належить витяжна вентиляція.

На думку автора, куріння тютюнових виробів у закладах ресторанного господарства повинно бути заборонено. Це є важливим заходом у сфері охорони здоров'я населення, адже більшість закладів ресторанного господарства знаходяться на цокольному чи першому поверхах багатоквартирних будинків і тютюновий дим з відкритих майданчиків для харчування протягом дня завдає незручність їх мешканцям, погіршує стан їхнього здоров'я.

Для врегулювання колізій у законодавстві пропонується внести зміни до Закону № 2899-IV та Правил роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства. Зокрема, у п. 9 ч. 2 ст. 13 Закону № 2899-IV необхідно внести зміни, а саме змінити словосполучення «у приміщеннях закладів ресторанного господарства» на словосполучення «у приміщеннях та на території закладів ресторанного господарства». Такі зміни заборонять куріння як всередині закладу ресторанного господарства, так і на відкритих майданчиках для харчування.

Стосовно Правил, то пропонується викласти п. 3.10. у наступній редакції:

«Забороняється куріння тютюнових виробів в приміщеннях та на території закладів ресторанного господарства, у тому числі на відкритих майданчиках для харчування».

Відповідальність за порушення законодавства у сфері обмеження куріння тютюнових виробів встановлюється Законом № 2899-IV та Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП). Зокрема, у КУпАП закріплені санкції, які застосовуються до осіб, які порушують норми стосовно куріння тютюнових виробів у заборонених для цього місцях. За таке правопорушення до винної особи може бути застосовано попередження або штраф від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а за повторне вчинення правопорушення протягом року – штраф від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [7, ст. 175¹]. Законом № 2899-IV встановлена можливість застосування фінансових санкцій спеціальним контролюючим органом – Державною інспекцією України з питань захисту прав споживачів (далі – Держспоживінспекція). Вказаний Закон визначає порядок застосування та розмір фінансових санкцій. Наприклад, за розміщення попільничок або куріння у приміщеннях закладів ресторанного господарства суб'єкт господарювання може сплатити від однієї тисячі гривень до десяти тисяч гривень [7, ст. 20].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що боротьба проти тютюнопаління є досить важливою складовою політики держави. Для реалізації положень Рамкової конвенції Всесвітньої організації охорони здоров'я із боротьби проти тютюну необхідно вносити зміни у чинне законодавство України. Зокрема, важливим є заборонити куріння тютюнових виробів не тільки в приміщеннях закладів ресторанного господарства, а й на їх території, у тому числі на відкритих майданчиках для харчування.

Література

1. Про ратифікацію Рамкової конвенції Всесвітньої організації охорони здоров'я із боротьби проти тютюну: Закон України від 15.03.2006 р. № 3534-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 33. Ст. 287.
2. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19.12.1995 р. № 481/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 46. Ст. 345.
3. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення: Закон України від 22.09.2005 р. № 2899-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 52. Ст. 565.
4. Про затвердження Правил роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства: Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 24.07.2002 р. № 219. *Офіційний вісник України*. 2002. № 34. Ст. 1633.
5. Про затвердження Національного стандарту № 2 «Оцінка нерухомого майна»: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2004 р. № 1442. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1442-2004-%D0%BF>
6. Заклади ресторанного господарства. Класифікація: ДСТУ 4281:2004. URL: https://dnaop.com/html/34057/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_4281_2004.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.

Обушко Вікторія Вікторівна
 викладач кафедри загальноправових
 дисциплін юридичного факультету
 Дніпропетровського державного
 університету внутрішніх справ

**ОМБУДСМЕН З ПРАВ ДИТИНИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ:
 ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ**

Генеральною Асамблеєю ООН вже як 30 років тому було прийнято та підписано Конвенцію про права дитини, яка 27 лютого 1991 року була ратифікована Україною. Основні положення Конвенції знайшли відображення у Законі України «Про охорону дитинства» від 7 березня 2001 р., який визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіти, соціальний захист та всебічний розвиток, встановлює основні засади державної політики у цій сфері.

Розвиток інституту омбудсмана сприяв появі спеціалізованих омбудсманів: з прав дитини, у справах військовослужбовців, з прав засуджених, з питань охорони здоров'я, у справах національних меншин тощо. Серед спеціалізованих омбудсманів особливої уваги заслуговує інститут омбудсмана з прав дитини, оскільки нормальний стабільний розвиток будь-якої держави в майбутньому визначається становищем дітей в даний час.

Першою країною, яка у 1981 році згідно із актом парламенту «Про омбудсмана у справах дітей» створила цей інститут, є Норвегія, тобто ще до прийняття Конвенції ООН про права дитини. Тому Норвегія є яскравим зразком дотримання та заохочення прав дітей. Зазначене відомство отримало широкі повноваження, відповідно до яких йому доручалося сприяти захисту і представляти інтереси дітей перед органами державної влади або керівництвом приватних компаній та організацій і спостерігати за умовами, в яких ростуть і розвиваються діти. Омбудсман надає консультативні та правозахисні послуги для дітей з усіх галузей права. Він має право доступу до всіх документів з усіх справ, що стосуються дітей і розглядаються органами державної влади, а також доступу до державних установ.

Подібне відомство було створено в Ісландії 1995 року. Перед омбудсманом поставлено завдання полегшувати долю дітей і наглядати за дотриманням їх інтересів, потреб і прав. Цей орган наділений повноваженнями розслідувати дії організацій або їх посадовців, що завдають шкоди правам, потребам та інтересам дітей. Омбудсман працює незалежно від виконавчої влади [1, с. 365-367].

Так, в Новій Зеландії відомство комісара по правам дитини було створене в 1989 р. на підставі Закону про дітей, молодь і сім'ю, відповідно до якого відомству поручалося розглядати скарги дітей на порушення даного закону, а також здійснювати моніторинг і оцінку його виконання.

В Австрії прийнятий у 1989 р. Закон про захист інтересів молоді передбачає створення системи представництв Омбудсменів на місцях для консультування молоді до 18 років і надання допомоги